

1935–1938

1945–1948

Edvard Beneš

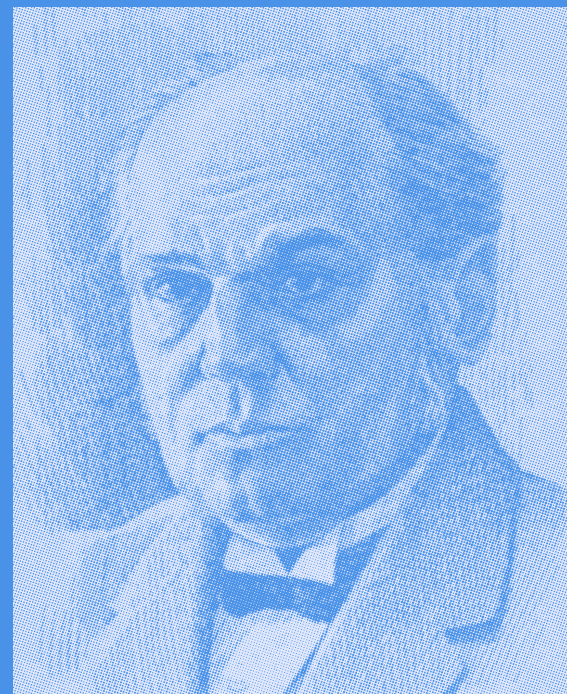
O Edvardu Benešovi jako o svém nástupci uvažoval Masaryk od samého počátku, projevoval mu všemožnou podporu a urovnal i formální cestu, když do ústavy nesystémově prosadil minimální věk prezidenta 35 let. Zdaleka ne všichni však sdíleli Masarykovo nadšení pro Beneše, byť si uvědomovali, že bez něj by republika těžko vznikla. Třeba premiér a představitel nejsilnější agrární strany Antonín Švehla a nebo později Milan Hodža, se jeví jako vhodní Masarykovi nástupci. Masaryk setrval v prezidentské funkci tak dlouho také proto, aby mohl být připraven prostor pro hladkou Benešovu volbu. K té nakonec došlo na sklonku roku 1935. Protikandidát Bohumil Němec nakonec před samotnou volbou odstoupil.

pochopil, že každá strana potřebuje tiskovou platformu, tak spoluzaložil noviny *Venkov* roku 1906, o tři roky později již stál v čele agrární strany, kterou prozíravě v době přechodu na masové strany po zavedení všeobecného hlasovacího práva přesměroval z velkostatkářské báze na program *Venkov*, jedna rodina, tedy s těžištěm ve středním a drobném hospodářství, jejichž majitelé byli schopni dodat daleko více hlasů než velkostatkáři, tolik důležití, dokud mohly uspět honorační strany. Tento trend stvrdil při prosazení radikální pozemkové reformy po vzniku republiky, která pak zajistila agrární straně dominantní postavení po celé meziválečné období.

Švehla nechtěl kandidovat do říšské rady, nechal se však roku 1908 zvolit do zemského sněmu se zdůvodněním: „Co tam (ve Vídni)? Divím se vždycky, že naši lidé tak po tom touží a že je Vídeň přitahuje. Myslím, že nejlepším místem k našemu uplatnění je Praha, nikoliv Vídeň. Tam nejsme ničím. Tady můžeme být vším.“ Agrární strana se vedle sociální demokracie stala před první světovou válkou rozhodující politickou silou, a to právě pod Švehlovým vedením.

„Kdyby vo mně řekli, že jsem byl oportunistou, to by měli úplný recht – já jím byl už v kolébce,“ řekl prý Švehla Janu Masarykovi o své

V souvislosti s prezidentskou volbou se o Antonínu Švehlovi uvažovalo nesčetněkrát, zdálo se, že by byl skvělým Benešovým občanským protikandidátem, zároveň akceptovatelným pro státotvorné levici.

O socialistech neměl agrárník Švehla valné mínění, říkal: „Sociální demokraté rádi rozdávají koláče, které sami neupekli a upéci ani nemohli, protože snědli těsto, které ještě ani nestačilo vykynout.“ Ale vztah T. G. Masaryka a Švehly bývá přirovnáván k manželství z rozumu, které se stalo manželstvím z lásky.

činnosti za první světové války. Nepatřil k mužům Maffie, mnohdy lavíroval, a přesto téměř o všem věděl, a v pravou chvíli sílu agrární strany přivedl k programu národní revoluce. Tak se dostal do předsednictva zastřešujícího orgánu české politiky Národního výboru, tak se dostal mezi Muže 28. října, tak se dostal do první vlády nikoli jako ministr zemědělství, ale jako ministr vnitra, který v dlouhodobé nepřítomnosti

premiéra Kramáře dlícího na pařížské mírové konferenci vládu vlastně řídil. Tak se stal základním kormidelníkem československé politiky, spolutvůrcem ústavy, budovatelem státu.

Antonína Švehlu spolu s Aloisem Rašínem určitě můžeme označit za realizátory převratu v říjnu 1918. Oni převzali moc a eliminovali ztráty, to proto, že si dosud dosaženého vážili a chtěli na to navázat. Karel Kramář ne náhodou tyto dva označil za strůjce svého neštěstí, kteří provedli revoluci naschvál v jeho nepřítomnosti. Jejich spříseženectví, resp. schopnost kooperovat a dohodnout se ve prospěch státu a hodnot, které považovali za důležité, se projevilo i později, v Pětce, neformálním orgánu československé politiky, který pomáhal v prostředí mnoha existenci státu ohrožujících sil nalézt kompromis mezi silami státotvornými. Ne náhodou byl Švehla označován za mistra kompromisu. Uměl jednat, na veřejnosti příliš nevystupoval, rozhovory téměř neposkytoval, do tisku téměř nepsal.

Účastnil se vlády rudozelené koalice, přestože o socialistech neměl valné mínění: „Sociální demokraté rádi rozdávají koláče, které sami neupekli a upéci ani nemohli, protože snědli těsto, které ještě ani nestačilo vykynout.“ Jeho chvíle přišla roku 1922, kdy se stal poprvé premiérem, stanul v čele všenárodní koalice, vlády

Pětky, podruhé pak po volbách roku 1925. Po třetí vytvořil převratnou a ojedinělou vládu bez levicových stran, ale zato se stranami německými, které se v tuto chvíli jevíly jako státotvorné, a také s Hlinkovými luďáky. Byla to vláda tzv. panské koalice, se kterou jsou spojena československá „Zlatá dvacátá léta“, období největší konjunktury.

Reálně však Švehla ze zdravotních důvodů od roku 1927 byl hodně omezen ve výkonu funkce premiéra. Prosadil však vahou své osobnosti znovuzvolení Masaryka prezidentem. Sám se uzavíral ve tmě v Hostivaři, jeho srdce a nervy byly vystaveny těžkým náporům nemoci. Od roku 1929 funkci premiéra nevykonával ani formálně, zemřel roku 1933, pochován je na hostivařském hřbitově. Ještě před smrtí sdělil Karlu Čapkovi: „Politika je krásná, ale ze všech nejkrásnější, člověče, je politika československá. Protože je tak těžká.“

Bohumil Němec

(1873–1966)

Jméno Bohumila Němce se většinou z nás vybaví především v souvislosti s volbou Edvarda Beneše prezidentem roku 1935. A v této souvislosti mnohdy i s tvrzením, že proti sobě stáli dva svobodní zednáři. Mnohým se to zdá nepochopitelné. Je to však otázka zcela irelevantní.

Bohumil Němec se narodil 12. března 1873 ve východočeské obci Prasek (u Nového Bydžova) v rodině zemědělce. V devadesátých letech 19. století studoval na Univerzitě Karlově zoologii a botaniku, a když získal ve 23 letech doktorát, měl již za sebou vlastní objevy i publikační činnost. Nastoupil jako asistent v univerzitním Botanickém ústavu a jeho vědecká a pedagogická kariéra strmě stoupala. Ve 34 letech se stal řádným profesorem české univerzity, byl nejmladším členem profesorského sboru filozofické fakulty. V letech 1901–1939 pak byl ředitelem Ústavu pro anatomii a fyziologii rostlin UK, který vybudoval od samotných základů a udělal z něj renomované pracoviště. Němec je pokládán za zakladatele české rostlinné anatomie a experimentální cytologie, zavedl nové

Konzervativním protikandidátem socialistovi Edvardu Benešovi měl být do poslední chvíle při prezidentské volbě v roce 1935 přírodovědec Bohumil Němec, který byl aktivně činný a politicky přijatelný i za vlády KSČ v padesátých letech.

mikroskopické techniky. Na počátku dvacátých let zastával funkci rektora Univerzity Karlovy. Vedle vědy se věnoval značně i její popularizaci, byl např. obnovitelem dodnes vycházejícího časopisu *Vesmír*, napsal mnohé učebnice, dokonce i čítanku, konal osvětové přednášky a byl řídícím redaktorem *Dodatků Ottova slovníku naučného* – (OSNND). Jeho vědecká činnost trvala před 60 let, podařilo se mu výrazně uspět i po roce 1948, přestože nebyl nikdy členem KSČ a ani jinak se na budování socialismu aktivně nepodílel. Roku 1953 byl nejspíše díky vlivu Zdeňka Nejedlého na podnět sovětských přírodovědců jmenován akademikem nově založené Československé akademie věd. V druhé polovině padesátých let pak řídil Encyklopedickou kancelář ČSAV.

Vedle těchto odborných aktivit byl Němec od mládí činný i společensky a politicky. Jako studenta jej v devadesátých letech zasáhl proces s Omladinou, oslovilo jej pokrokové hnutí a pokrokářské hodnoty. Byl nějakou dobu rovněž uvězněn. Nakonec se přiklonil k mladočeské straně, která se pod vedením Karla Kramáře a Aloise Rašína snažila transformovat v moderní liberální stranu se silnou akcentací národní tematiky. V rámci této strany rozvíjel především osvětovou a kulturní činnost, byl jejím